

Koersdocument Loenen Zonnedorp 2017-2025

-CONCEPT-

LET OP - Belangrijke opmerkingen bij het lezen van dit document:

- Dit document is een concept versie en omvat het algemene deel van het koersdocument zoals deze door Dorpsraad Loenen met de Gemeente Apeldoorn tot op heden zo volledig mogelijk is opgesteld.
- Dit algemene deel omvat een beschrijving van de huidige situatie in het dorp, de ambitie en de koers van Loenen richting 2025, de doelen en projecten die we als dorp willen realiseren in de aankomende 2 jaar, 2-5 jaar en > 5 jaar.
- Sinds september 2015 werkt de Dorpsraad Loenen met organisaties en stichtingen uit het dorp en de gemeente Apeldoorn aan dit initiatief. De tijd staat niet stil. Daarmee is het een levend document. Dit wil zeggen dat op een aantal onderwerpen nog onderzoek loopt (bv. wonen) en dat een aantal projecten zijn gerealiseerd dan wel zijn gestart (zie aangegeven in het document).
- Met de Gemeente Apeldoorn willen we gezamenlijk werken aan een aantal projecten die we een prioriteit willen geven in de aankomende 2 jaar (uitvoeringsagenda). Hiervoor maken we een selectie samen met inwoners van Loenen. Zij vullen in April 2017 een enquête in op de website. www.loenenopdeveluwe.info waarin zij hun mening kunnen geven over het belang van het project voor de leefbaarheid van het dorp
- Na deze 2 jaar wordt de uitvoeringsagenda geëvalueerd en nieuwe projecten vastgesteld voor een volgende periode van 2 jaar.
- Er kunnen geen rechten worden ontleend aan deze concept versie.

Inhoudsopgave

Voorwoord

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

1.2 Doel

1.3 Waar wordt aan gewerkt?

1.4 Aanpak

1.5 Leeswijzer

2 Ambitie Loenen Zonedorp

2.1 Van Loenen anno 2016...

2.2 ...naar Loenen 2025

3 Programma

3.1 Inleiding

3.2 Welzijn, Zorg & Wonen

3.3 Ondernemen

3.4 Toerisme

3.5 Duurzaamheid

4 Uitvoeringsagenda – VOLGT NA 3 APRIL

4.1 Inleiding

4.2 Projecten

4.3 Organisatie

4.4 Prioritering

4.5 Budget & Middelen

5 Besluitvorming, monitoring & evaluatie – VOLGT NA 3 APRIL

5.1 Besluitvorming

5.2 Monitoring & actualisatie

5.3 Evaluatie

Bijlage 1   Synthese Structuurvisie & Dorpsvisie – VOLGT NA 3 APRIL

Bijlage 2   Projectenboek Loenen – VOLGT NA 3 APRIL

Bijlage 3   Woonperspectief dorpen inclusief Loenen – VOLGT NA 3 APRIL

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

Loenen is een actief dorp waarin bewoners in hoge mate eigen verantwoordelijkheid nemen voor de leefbaarheid en toekomst van hun dorp. Dit komt tot uiting in het gegeven dat de dorpsraad in Loenen een bottom-up proces in gang gezet heeft voor het opstellen van een nieuwe dorpsvisie met als titel 'Loenen Zonnedorp'. De aanzet hiertoe is ingegeven door diverse maatschappelijke trends en ontwikkelingen (figuur xx). Hierdoor is in Loenen een breed maatschappelijk draagvlak en behoefte aan een nieuwe visie. Het dorp Loenen vindt het belangrijk om zelf de regie te hebben over de inhoud van de visie en heeft hiervoor zoals aangegeven een breed draagvlak. Dit draagvlak wordt gevormd door o.a. de Dorpsraad, de Loenense Ondernemersvereniging (LOMIVÉ), Loenen Energie Neutraal (LEN), Dorpshuis De Brink, Stichting Historisch Loenen, Stichting Vrienden van de Loenense Bossen, Stichting Loenen Promotie en Communicatie, VV de Loenermark en een aantal in Loenen actieve verenigingen en particulieren.

1. Aanleiding

➤ Wat is er gaande?

- Strategie nodig veiligstellen participatie maatschappij
- Behoud van leefbaarheid dorpen
- Bottom-up initiatieven nodig
- Meer dan lokaal belang...

➔ **Ontwikkelen Dorpsvisie Zonnedorp Loenen**

Het dorp Loenen heeft haar wensen en ambities duidelijk verwoord in haar dorpsvisie "Loenen zonedorp". De gemeente Apeldoorn heeft aangegeven aansluiting te willen zoeken bij de structuurvisie Loenen (voor zover actueel) en haar wens om voor alle dorpen en wijken van de gemeente Apeldoorn op een andere wijze te werken. Dus veel meer te kijken naar de kracht van het dorp of de wijk en dit door middel van visualisatie ('foto van de wijk') inzichtelijk te maken. In bijlage 1 wordt ingegaan op actualiteit van de structuurvisie en aangegeven wat er ontbreekt (VOLGT NA 3 APRIL). De ambities en wensen uit de dorpsvisie en de nog actuele thema's uit de structuurvisie versterken elkaar. Dit alles om het geformuleerde doel voor de gemeenschap Loenen te verwezenlijken.

Voor de gemeente Apeldoorn is Loenen een pilot om meer inzicht te krijgen in hoe haar stadsdeelaanpak eruit moet komen te zien. Gekeken wordt of de gehanteerde aanpak ook voor haar andere dorpen gebruikt kan worden.

1.2. Doel

Met de koersnotitie is een helder geformuleerd doel beoogd namelijk:

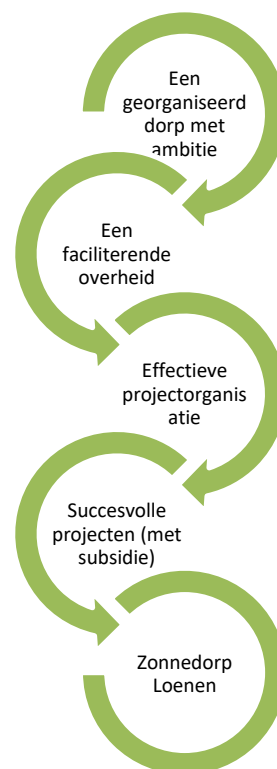
Loenen is en blijft een leefbaar dorp waarbij de aanwezige daadkracht en saamhorigheid nog verder versterkt moet worden. Bij een leefbaar dorp hoort: een goed voorzieningenniveau, goede bereikbaarheid van bedrijven, instellingen en woningen, centrale plek voor duurzaamheid in het dorp als motor voor leefbaarheid, een mooi dorpshart, goede recreatieve voorzieningen, een bloeiende agrarische sector en mogelijkheid voor woningbouw die aansluit bij de behoefte van het dorp.

1.3 Waar wordt aan gewerkt?

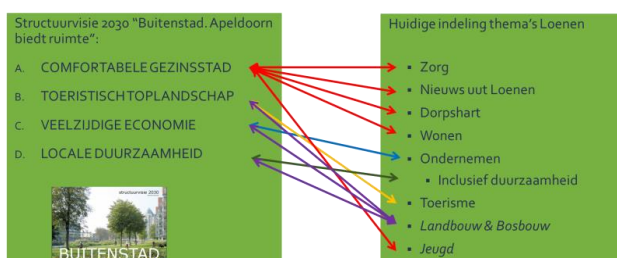
De dorpsraad van Loenen is in samenspraak met de gemeente Apeldoorn daarom ook tot de conclusie gekomen dat de dorpsvisie “Loenen Zonnedorp” en het belang van Apeldoorn vertaald wordt in een werkbare koersnotitie met daarin voor Loenen (en Apeldoorn) belangrijke projecten. Deze projecten zijn geprioriteerd in een dialoog met het dorp.

Bij de prioritering van deze projecten is gekeken naar zoveel mogelijk aansluiting bij de strategische doelen van de gemeente

Apeldoorn. In de concept-dorpsvisie zijn een aantal thema's benoemd, die gerelateerd zijn aan de strategische doelen van de gemeente Apeldoorn (2015). Het betreft hier de volgende thema's.

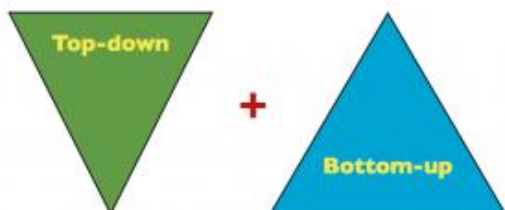

Aansluiting strategische doelen Gemeente Apeldoorn

1.4 Aanpak

Het proces zoals besproken is een innovatieve aanpak en mag worden gezien als een synthese van de top down regie van de gemeente Apeldoorn en het bottom-up initiatief van Loenen. In dit proces is gemikt op de “best of both worlds”: Leiderschap, visie en missie vanuit de gemeente, en initiatief, energie, invulling en aanpak vanuit het dorp.

De dorpsraad van Loenen en ambtelijke vertegenwoordiging van de gemeente Apeldoorn hebben gezamenlijk aan de koersnotitie gewerkt en geschreven. Ieder vanuit haar eigen verantwoordelijk maar met als doel een gedragen koersnotitie zowel in het dorp Loenen als binnen de gemeente Apeldoorn. Zoals aangegeven is de wens van de gemeente Apeldoorn om haar rol te blijven uitoefenen in een veranderende samenleving.

Veranderende rol van overheid

Traditionele rol	Moderne/Nieuwe rol
<ul style="list-style-type: none"> Vanuit verzorgingsstaat 	<ul style="list-style-type: none"> Vanuit participatie-gedachte
<ul style="list-style-type: none"> Regie rol Fragmentatie Aanbod gestuurd Korte termijn winst ingekaderd Inspraak Tekentafel Wat kost dat? 	<ul style="list-style-type: none"> Faciliterende rol Integraal Vraag gericht Lange termijn waarde inspirerend Co-creatie Samenleving Wat levert dat op?

Controle en vertrouwen

Paradigma van controle <ul style="list-style-type: none"> • Systemen oriënt • Externe zekerheid • Kaders • Externe legitimatie • Sturen • Zorgen voor • Inpak • Tijdelijke oogst 		Paradigma van vertrouwen <ul style="list-style-type: none"> • Leefbaarheid • Interne kracht • Waarden • Interne keuze • Coachen • Zorgen dat • Samenpak • Structurele oogst
---	--	--

Figuur 2. Transitie van de overheid van stichting naar verbindende regie

Het dorp heeft met een brede vertegenwoordiging van Loenense organisaties, verenigingen en stichtingen (Loenense Zonnedorp Initiatief Team) in drie werksessies gewerkt aan de visie op het dorp. Deze 3 sessies gingen achtereenvolgens in op de huidige stand van zaken, issues die er spelen, projecten die nodig zijn en de uitwerking van de projecten. Aanvullend zijn projectleider en ambtelijke vertegenwoordiging vanuit de gemeente betrokken geweest om de match met het huidige gemeentebestuur en de uitvoering mede vorm te geven. De resultaten van deze aanpak zijn verwerkt in deze notitie waarin zowel de wensen en ambities van het dorp Loenen als het belang van de gemeente Apeldoorn voorop staan. Dit mondt uit in een uitvoeringsagenda voor de aankomende jaren voor het dorp. Alle onderwerpen die in het dorp zijn benoemd en zijn terug te vinden (projecten) in hoofdstuk 3 “Programma”. In hoofdstuk 4 zijn zij voorzien van een prioriteit, de benodigde capaciteit, ingeschatte benodigde financiën en uitvoeringstermijn (VOLGT NA 3 APRIL). Dit is weergegeven in een project fiche waarin duidelijk is voor een ieder wat het project inhoudt en wat nodig is om tot realisatie te komen. De inhoud van de koersnotitie is diverse malen teruggelegd in het dorp Loenen aan de vertegenwoordigers van het dorp en binnen de gemeente Apeldoorn.

Op basis van deze opsomming heeft het dorp Loenen een keuze gemaakt wat ze echt belangrijk vindt, waar het dorp haar energie op inzet en in welk tempo. In afstemming met het dorp zet de gemeente Apeldoorn hierop haar capaciteit in.

Bestuurlijke status:

Het lijkt vanwege het feit dat het gaat om een koersnotitie die naar gelang ontwikkelingen bijgesteld kan worden, de voorkeur te verdienen om het college het document te laten vaststellen. Het hebben van een bestuurlijke status is nodig als legitimatie voor vraagstukken waar de gemeente ook een rol in heeft. Het kan gaan om inzet van capaciteit, financiën of commitment te vragen aan partijen van buiten die nodig zijn om ontwikkeling in Loenen tot stand te brengen. Mocht uit overleg met de dorpsraad Loenen en portefeuillehouder toch een raadsbesluit de voorkeur genieten (vanwege b.v. financiële middelen) dan wordt dit in de loop van het proces duidelijk.

Punt van bestuurlijk overleg met wethouder Nathan Stukker en eenheidsmanager Ruimtelijke leefomgeving of en hoe deze koersnotitie ingebed kan worden in de omgevingsvisie? De Raad heeft nog geen besluit genomen over de invulling en reikwijdte van de omgevingsvisie en dat heeft een link met dit proces ook in tijd.

1.5. Leeswijzer

In hoofdstuk 1 is omschreven wat de aanleiding is geweest om te komen tot een koersnotitie voor Loenen. De kracht van Loenen wordt omgezet in een uitvoerbare “hands-on” koersnotitie die als leidraad dient voor de ontwikkelingen in de aankomende jaren. De gevolgde aanpak wordt ook beschreven. In hoofdstuk 2 gaat het om de ambities die Loenen verwoordt in haar document “Loenen Zonnedorp” voor de tijdsperiode tot 2025. In hoofdstuk 3 wordt per thema aandacht besteedt aan wat gaat goed en wat kan beter. Uit deze analyse zijn de doelstellingen voor Loenen opgesteld en een projectenprogramma om deze te realiseren. De uitvoeringsagenda in hoofdstuk 4 (VOLGT NA 3 APRIL) gaat dieper in op de projecten en de wensen en ambities van de gemeente Apeldoorn. Deze projecten zijn in samenspraak met de dorpsbewoners van Loenen geprioriteerd. Het laatste hoofdstuk 5 (VOLGT NA 3 APRIL) gaat in op de besluitvorming en de wijze waarop de uitvoering van de koersnotitie wordt gewaarborgd. Hoe wordt geëvalueerd en hoe vindt bijstelling plaats, zijn de vragen die in dit hoofdstuk worden behandeld.

In de 3 bijlages (VOLGEN NA 3 APRIL) wordt specifiek ingegaan op de link met de structuurvisie, het uitgewerkte projectenboek voor Loenen en tenslotte de woningmarktanalyse voor Loenen.

2 Ambitie Loenen Zonnedorp

2.1 Historie van Loenen

Loenen is ontstaan uit twee buurtschappen, die oudtijds bekend waren onder de namen *Lona* (eerder *Luona*) en *Sulvenda* (eerder *Sulvalda*), de tegenwoordige wijk Zilven. Deze plaatsen worden vermeld in een schenkingsakte uit 838, waarin graaf Rodgar het vruchtgebruik van beide aan de kerk van Sint-Maarten te Utrecht schenkt. Loenen bestaat dus inmiddels minimaal 1179 jaar!

Aan de Dalenk te Loenen is een archeologische opgraving, waarbij men zoekt naar sporen van boerenerven met schuurtjes en afvalkuilen uit de Vroege Middeleeuwen. Aldaar gevonden ijzerslakken duiden op ijzerproductie en de aanwezigheid van ijzerovens. Tevens is bewijs aangetroffen van bewoning zo vroeg als 1.000 jaar BC.

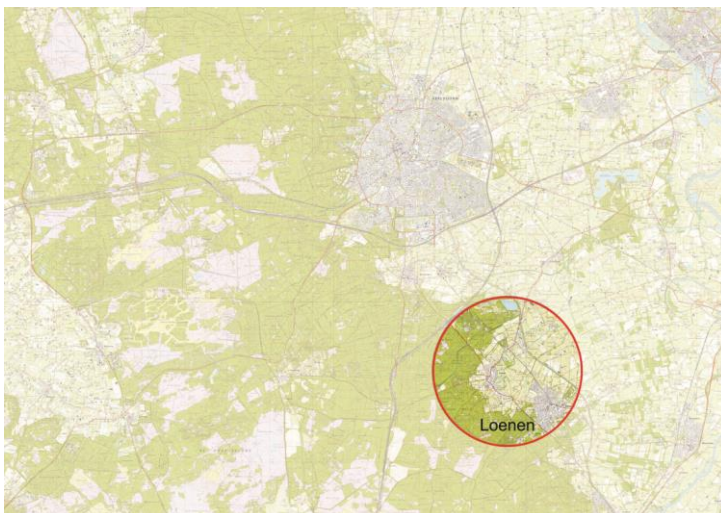
In het noordoosten van Loenen ligt het kasteel Ter Horst, dat in 1557 op de restanten van een middeleeuwse voorganger werd gebouwd voor de burgemeester van Arnhem, Wijnand van Hackfort. Aan diens familiewapen ontleent Loenen de Franse lelies in zijn eigen wapen.

Aan het einde van de Franse tijd, op 1 januari 1812, werd Loenen, evenals het naburige Beekbergen, als zelfstandige gemeente ingesteld, maar op 1 januari 1818 werden beide toegevoegd aan de gemeente Apeldoorn.

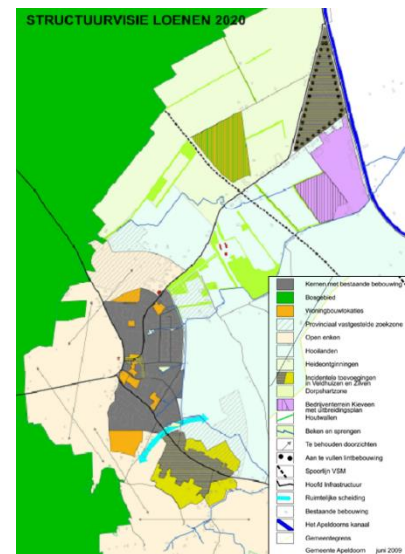

2.2 Van Loenen anno 2016....

2.2.1 De bevolking van Loenen vergrijst...

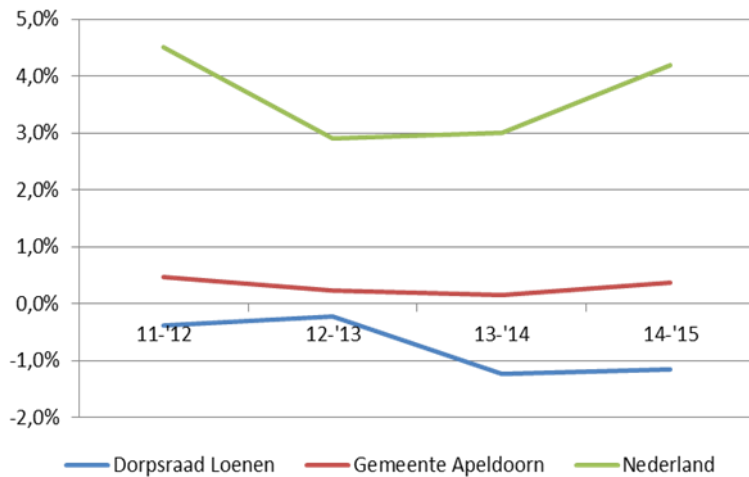
Situering Loenen binnen de gemeente Apeldoorn

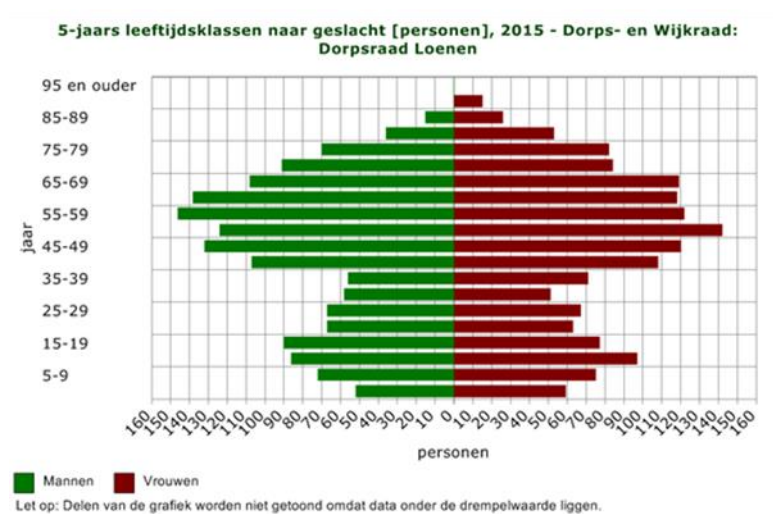
structuurvisiekaart Loenen

Loenen is een dorp aan de rand van de Veluwe in de provincie Gelderland en heeft een landelijk en groen karakter. Het heeft een bevolkingsomvang van ca. 3.100 inwoners (2015) dat afneemt als gevolg van toenemende vergrijzing en aantal verhuizingen (vergelijkbaar voor aantal andere dorpen

in de gemeente). De bevolkingsdichtheid is 84 inwoners per km². De bevolkingssamenstelling (figuren 1 en 2) wordt gekenmerkt door een relatief grote groep van > 65 jaar en < 20 jaar (beiden ca. 20%). Er zijn relatief weinig 20-40-jarigen waardoor de aanwas van kinderen laag is (figuur 3). Loenen en omgeving tellen 1.330 huishoudens met een gemiddelde grootte van 2,3 gezinsleden (vergelijkbaar met het gemiddelde in de gemeente Apeldoorn). Algemene tendens is dat de gemiddelde grootte van huishoudens afneemt.

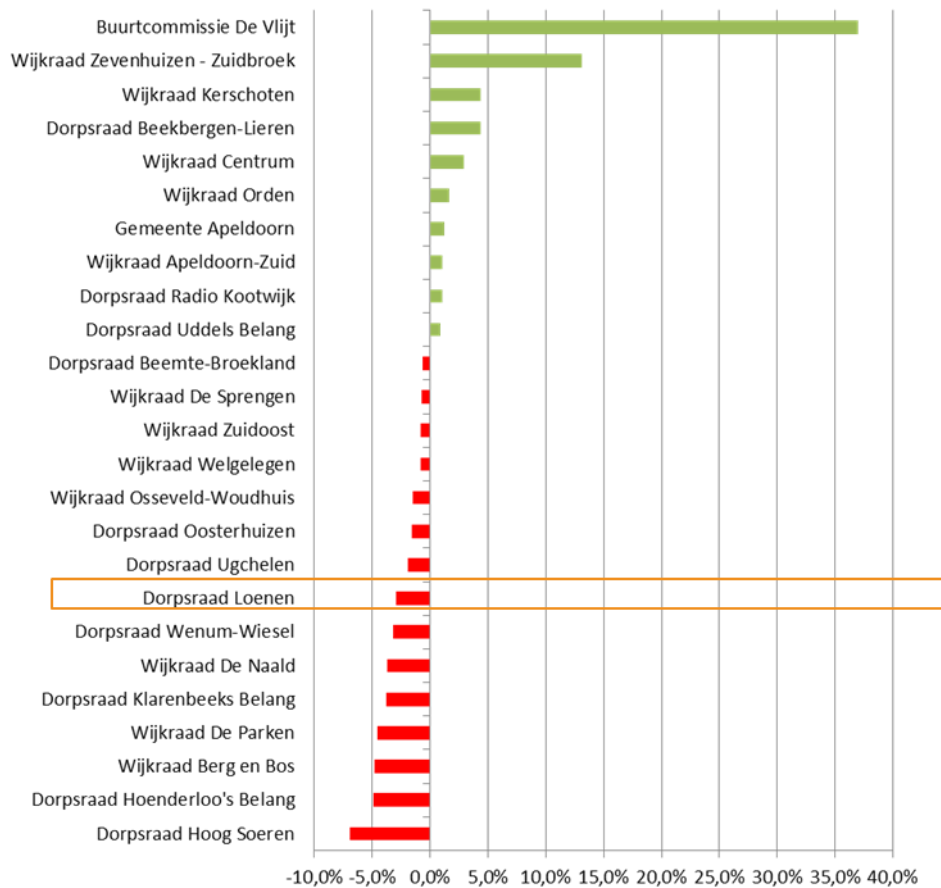

Figuur 1: Bevolkingsgroei Dorpsraad Loenen tov. gemeentelijk en landelijk gemiddelde, 2011-2015

Figuur 2: Leeftijdsverdeling Loenen 2015: geen pyramide, maar een kerstboom.

Figuur 3: Bevolkingsgroei Dorpsraad Loenen 2011-2015. Bron: Gemeente Apeldoorn, afd. Burgerzaken 2015; CBS, 2015

Het inkomen van bewoners uit Loenen ligt iets boven het gemiddelde van de gemeente Apeldoorn (zie figuur 4). Verder scoort Loenen op het vlak van leefbaarheid hoog ten opzichte van andere plekken in Apeldoorn (zie figuur 5)

Gemiddeld persoonlijk inkomen 2013 - Wijken

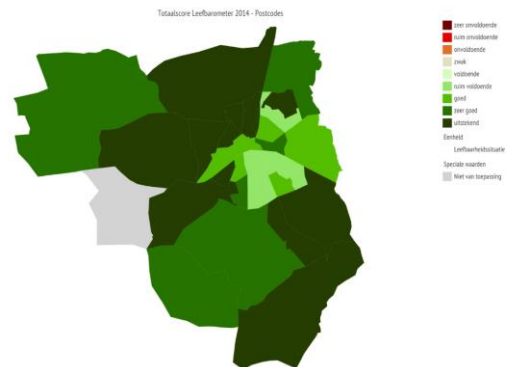
	Gemiddeld persoonlijk inkomen
Wijk Centrum	24.700
Wijk West	26.100
Wijk Zuid-West	24.100
Wijk Zuid	19.800
Wijk Zuid-Oost	21.100
Wijk Oost	24.300
Wijk Noord-Oost	20.200
Wijk Noord	26.300
Wijk Uddel e.o.	18.300
Wijk Hoog Soeren & Radio Kootwijk	39.100
Wijk Hoenderloo e.o.	23.900
Wijk Loenen e.o.	24.800
Wijk Beekbergen e.o.	23.900
Wijk Lieren e.o.	23.400
Wijk Klarenbeek e.o.	21.900
Wijk Wenum Wiesel Beemte	23.500
Apeldoorn	22.900

< 21.600
 21.600 < 22.500
 22.500 < 23.400
 23.400 < 24.300
 >= 24.300

Eenheid: €

Bron: CBS: Regionaal Inkomensonderzoek (RIO) - (door afronding kunnen de totalen afwijken)

Figuur 4: Gemiddeld inkomen

Figuur 5: Leefbarometer

Jeugd (de werkgroep Jeugd vult op aantal punten nog aan)

In Loenen wonen ca. 600 jongeren (< 20 jaar, 20% van de bevolking). De jeugd is erg actief in Loenen. Er zijn verschillende verenigingen en voldoende faciliteiten voor deze bevolkingsgroep aanwezig. De jeugd heeft grote affiniteit met Loenen en heeft de voorkeur om in het dorp te blijven wonen. Er heeft in november 2016 een enquête onder jongeren plaats gevonden. Hieruit is gebleken dat ca. 78% (n=128) lid is van 1 of meerdere verenigingen. Over het algemeen voelen jongeren zich veilig in het dorp en is de verbondenheid groot (57%).

2.2.2 Wonen, Zorg & Welzijn in Loenen

Wonen

De definitieve tekst volgt nog. De strekking van onderstaande tekst blijft redelijk overeind dat er in Loenen teveel aanbod is van dure woningen. In het kader van woningmarkttopgave voor alle dorpen wordt ook voor Loenen een fact sheet gemaakt met daarin een analyse van aantallen, de tendensen en de conclusies voor de woningbouwopgave. Er wordt een kwantitatieve uitspraak gedaan over aantallen en een kwalitatieve over gewenste woningen.

Dit wordt ambtelijk met betrokken portefeuillehouder besproken.

Inwoners van Loenen ervaren dat het prettig wonen is in Loenen. Er is een divers aanbod van woningen. Ondanks dat, ervaart Loenen een leegloop van met name jonge mensen uit het dorp. Tevens veranderd de vraag naar woonruimte voor ouderen. De woningen die 20-30 jaar geleden gebouwd zijn voor deze doelgroep zijn verouderd en moeten door het langer zelfstandig blijven wonen worden veranderd. Er is meer behoefte aan een grotere woning voor ouderen, waar kinderen

en kleinkinderen kunnen blijven slapen en indien het gaat om de bekende oppas oma/opa ook ruimte om te kunnen studeren/huiswerk maken.

De woningvoorraad in Loenen bestaat uit 918 woningen waarvan meer dan de helft koopwoningen betreft en een derde deel sociale woningbouw. Ca. 50% zijn vrijstaande en 2-onder-1 kap woningen, dit is minder in vergelijking tot andere dorpen en ca.30% rij-, hoek- of eindwoningen, meer ten opzichte van andere dorpen. De woningvoorraad is redelijk stabiel gebleven. De huidige woningmarkt in Loenen wordt gekenmerkt door een relatief groot aanbod van duurdere koopwoningen. Het sociale woningaanbod in Loenen van ruim 300 woningen kent naar verhouding redelijk veel seniorenaanbod (30%, SW-gemiddelde:23%). Een algemene tendens is dat er toename is van eenpersoonshuishoudens. Veel jongeren en ouderen zijn alleenstaand maar hebben wel behoefte aan passende woningbouw. Dit kan betekenen dat ondanks dat de woningvoorraad stijgt het aantal inwoners kan dalen.

De cijfers suggereren een sterk gedaalde belangstelling voor het Loenens woningaanbod (een trend die overigens zichtbaar is in meerdere dorpen). Echter uit ervaringsgesprekken met Loenenaren blijkt dat de praktijk dit beeld tegenspreekt.

De **vraag** is meer gericht op het goedkopere en middensegment. Om die reden is er een mismatch aanwezig, die aandacht behoeft. Belangstelling voor het woningaanbod in Loenen is vooral afkomstig vanuit steden, van buiten de regio en andere plaatsen. Weinig vanuit Loenen zelf. Als het gaat om huurwoningen zijn er met de woningbouwcorporatie Veluwonen algemeen geldende afspraken. Een kleiner wordend deel van het vrijkomend aanbod wordt op dit moment toegewezen aan Loenenaren. Vanuit Loenen is er een sterkere (gedwongen?) oriëntatie op Eerbeek. Vooralsnog leidt dit niet tot een toename van het aantal toewijzingen van woningen in Eerbeek aan Loenenaren.

Veroudering van bestaande woningbouw (bv. Hackfortweg) is zichtbaar wat de aantrekkelijkheid niet ten goede komt. Upgrading is wenselijk. Een belangrijk streven bij de Woningbouw Stichting Veluwonen is om de **kwaliteit** te verbeteren van het aanbod van sociale huurwoningen incl. het energielabel. Ook de directe omgeving van de met verpaupering bedreigde straten is belangrijk, dit geldt van voortuin tot parkeerplaats en van het oplossen van sociale problemen tot het moderniseren van de woningen.

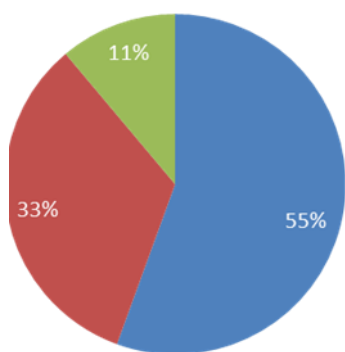
MASSA-IMPRESSIE

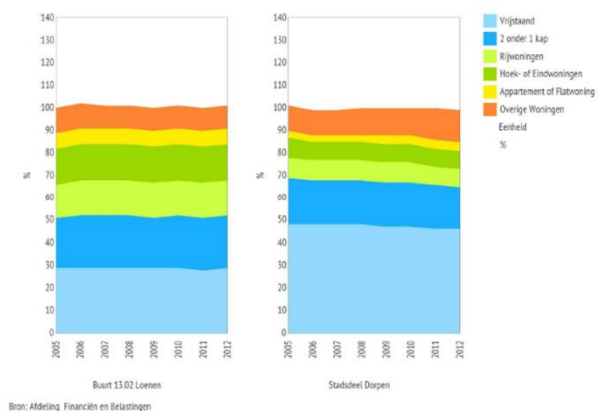
Figuur 6: Impressie Woningbouwplan Hameinde. Bron: Concept Beeldkwaliteitsplan Hameinde-Dorpsuitbreiding, november 2015

Sinds 2015 is er weer gebouwd in Loenen, dat heeft jaren stil gestaan. De voorraad is toegenomen met ca. 40 woningen. Nieuwe woningen worden voor een belangrijk deel op inbreidingslocaties in het dorp gerealiseerd. Eind 2015 zijn in verschillende delen voor verschillende doelgroepen woningen opgeleverd oa. appartement complexen Leeuwenburght en Sulvalda. De verkoop van appartementen aan de Hoofdweg 'Ruyterhuis' verloopt voorspoedig. Deze woningen vertegenwoordigen voornamelijk het midden - en duurdere segment en zijn allen vergeven. De woningbouwplannen aan het Hameinde (uitbreidingslocatie met gemengd aanbod van goedkoop, gemiddeld en duur) zijn vastgesteld en plannen bij het historische pand Den Eikenboom worden momenteel gevormd.

Verdere uitbreidingen in Loenen zelf kunnen hogere dichtheden goed verdragen. De buurtschappen Zilven en Veldhuizen kunnen heel goed enige aanvullingen aan, maar dan wel passend in het bestaande karakter van verspreid staande, losse bebouwing op grote kavels, afgewisseld met kleine weijtjes. Belangrijk is wel dat de verschillen in karakter van de diverse bebouwingsconcentraties, Loenen, Veldhuizen en Zilven, behouden blijven voor de bestaande ruimtelijke kwaliteit. In het kader van de woningmarktanalyse worden uitspraken gedaan of en waar nog ruimte geboden wordt voor woningbouw en om welk woningbouwproduct het gaat.

■ Koop ■ Huur SW ■ Huur overig

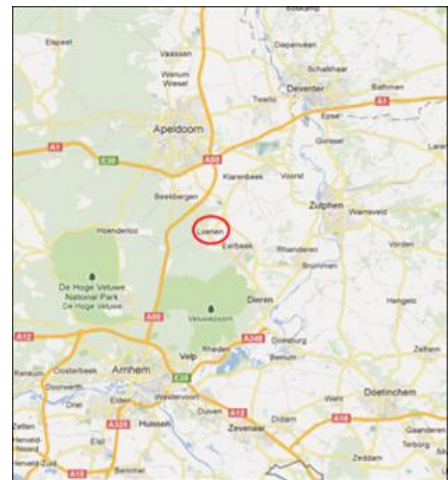

Figuren 7 en 8: verdeling huur en koop en type huizen

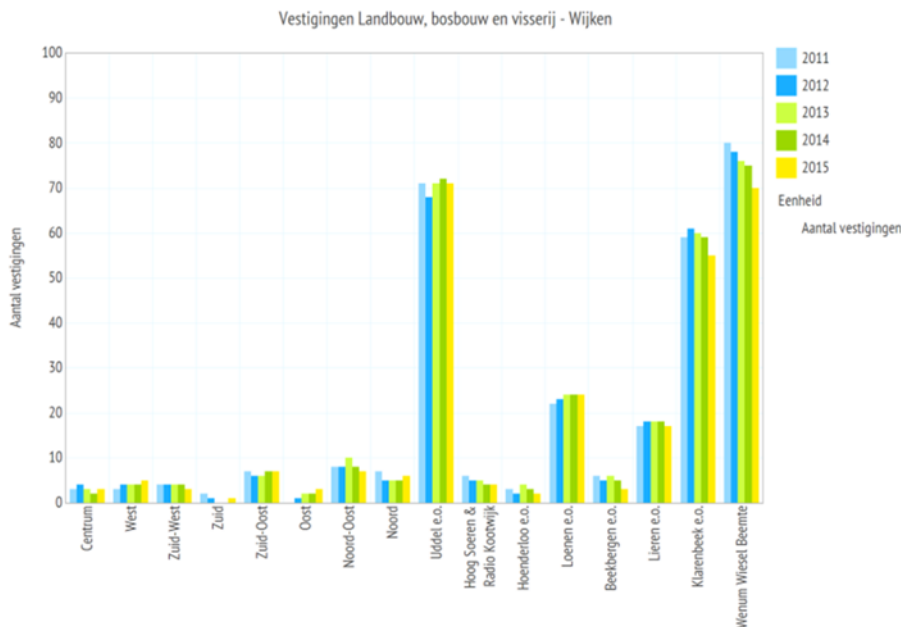
Met dat het dorp vergrijsd –jongeren gaan studeren buiten Loenen en starters vertrekken o.a. richting Eerbeek vanwege lagere grondprijzen en relatief goedkopere woningen - en de kwaliteit van de (sociale) woningvoorraad afneemt, is het belangrijk om eigen aanwas te behouden door een passend en prijsaantrekkelijk woningaanbod aan te bieden. Momenteel werkt de Gemeente Apeldoorn aan de ontwikkeling van een reëel woningbouwprogrammeringsperspectief voor de afzonderlijke dorpen van Apeldoorn. Hoofdvraag is waar de prioriteiten liggen bij het maken van keuzes in de woningbouwprogrammering en nieuwe planinitiatieven voor onder meer Loenen.

2.2.3 Ondernemersklimaat

Industrie en andere grote bedrijven zijn belangrijk voor de leefbaarheid en economische vitaliteit van Loenen. Loenen ligt centraal aan de rand van de Stedendriehoek en vlak bij de aansluiting aan de snelweg A50 en de A1 (belangrijke nationale noord-zuid en oost-west vervoersassen). Grote- en middelgrote gemeenten zoals Apeldoorn, Arnhem, Zutphen of Deventer liggen op een half uur afstand. Loenen kent **bijna 400 ondernemingen** waarvan een aantal grote industrieën, waaronder de papierfabrieken, een transportbedrijf en een bloedverwerkend bedrijf. Dit zijn bedrijven die nationaal en internationaal opereren. Daarnaast zijn er heel veel bedrijven die lokaal werken. Denk aan bouwbedrijven, schildersbedrijven en tuinaanleg. Maar ook bijvoorbeeld administratiekantoren en schoonheidssalons.

De agrarische sector bestaat uit ruim 20 vestigingen in Loenen, die zich redelijk stabiel ontwikkeld (9% van de Gemeente Apeldoorn). Het aantal arbeidsplaatsen is 38, dat een afname laat zien (12% van de Gemeente Apeldoorn). Qua type bedrijvigheid bestaat de sector voor het merendeel uit melkveehouderij die, gezien de landelijke trends en ontwikkelingen in de sector, flinke druk op de bedrijfsvoering ervaart. Overige boerenbedrijven zijn vleesveehouderij, kippenbedrijf, varkens/jongvee, tuindersbedrijf en een zorgboerderij (De Modderkolk). Momenteel zijn er geen kampeerboerderijen dit vanwege de kosten van de regelgeving daaromtrent.

Bron: Provinciale Werkgelegenheidsenquête

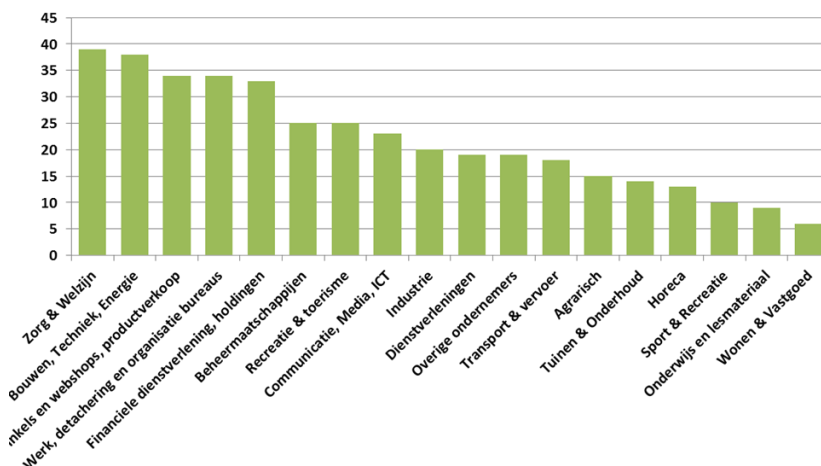
Figuur 9: Vestigingen Landbouw en bosbouw.

Vestigingsmogelijkheden

Goede vestigingsmogelijkheden zijn belangrijke voorwaarden om Loenense bedrijven te behouden en nieuwe aan te trekken. Een belangrijke vestigingslocatie in Loenen is het Kieveen waar de grotere bedrijven zijn gevestigd. De vraag naar bedrijfsruimte neemt (beperkt) toe als gevolg van autonome groei bij lokale bedrijven. Uitbreiding en verplaatsing van Loenense (regionale) MKB bedrijven binnen Loenen heeft de voorkeur om werkgelegenheid te behouden. Voor Kieveen wordt gekeken naar een aantal bestaande initiatieven om een plek te krijgen op het bedrijventerrein, waarbij de verkeersontsluiting aandacht behoeft. Uitsluitsel op wat dit concreet betekent en hoeveel bedrijven er komen wordt in 2017 duidelijk. Dan volgen er ook uitspraken over de status van het bedrijventerrein. Het Businesspark de Veldhuizen, voormalig MOB-complex, kan een deel van deze vraag mede opvangen voor met name lichte ambachtelijke/industriële activiteiten. In aanvulling worden in het dorp enige woonwerkcombinaties mogelijk gemaakt. Het gaat om enkele woningen waaraan een werkfunctie gekoppeld is. Uiteraard gaat het om werkfuncties in de lichte milieucategorie die weinig verkeersbewegingen met zich meebrengen. Bij het verdwijnen van een bedrijf of winkel uit het dorp door verplaatsing of bedrijfsbeëindiging blijft vestiging van een ander bedrijf of winkel mogelijk. De aanwezigheid van (kleine) bedrijven in het dorp draagt bij aan de levendigheid. Als een andere bedrijfsbestemming niet mogelijk blijkt is woningbouw een goed alternatief. In Loenen zijn een aantal bedrijfsverzamelgebouwen aanwezig (bv. Hoofdweg, Hunekamp, Voorsterweg 30). Verder bestaat de behoefte om de mogelijkheden voor de ambulante handel rondom het Dorpshart te vergroten.

Verkeer

Een oplossing voor de verkeersoverlast van vooral vracht- en ook autoverkeer in het dorp van met name de Eerbeekseweg en Beekbergerweg betekent een grote verbetering van de leefbaarheid van het dorp. Dit onderwerp heeft topprioriteit ondanks dat het een lange adem vergt. Ook de verkeersontsluiting van het Kieveen en de Hoofdweg behoeven aandacht. Goede infrastructuur is essentiële voorwaarde om werkgelegenheid en leefbaarheid te behouden in Loenen. Hiernaar wordt op dit moment door de betrokken overheden (provincie Gelderland en gemeenten) onderzoek gedaan.

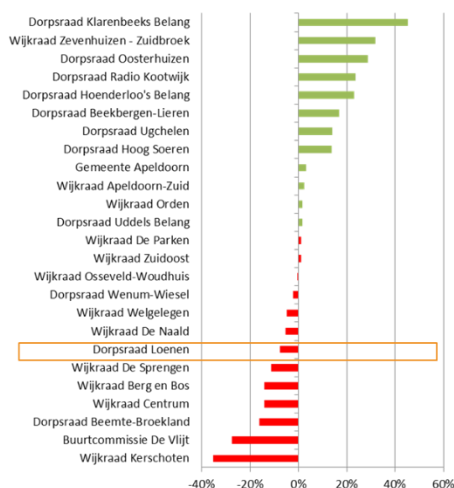

Figuur 10: aantal bedrijven in Loenen verdeeld over diverse bedrijfstakken. Bron: KvK

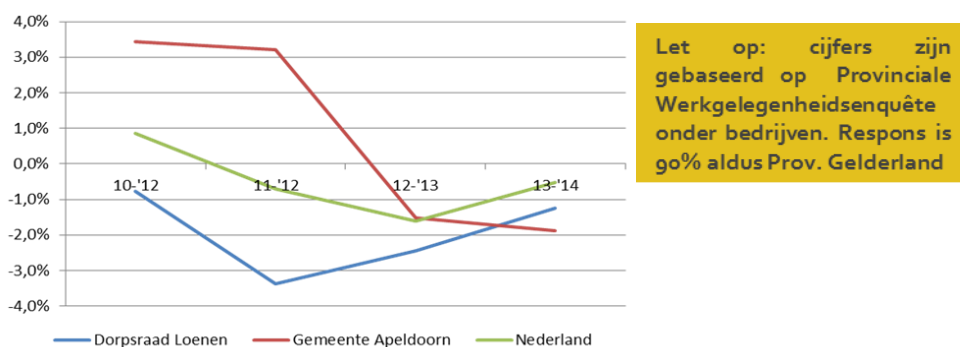

Werkgelegenheid

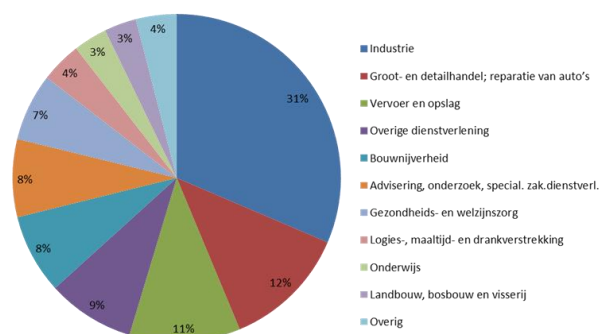
Het totaal aantal arbeidsplaatsen in Loenen is 1.871 (2014) en neemt af. In de gemeente Apeldoorn waren er over 2015 92.686 arbeidsplaatsen. Dit komt qua verhouding tussen inwoners en arbeidsplaatsen overeen. Over een periode van 5 jaar is de afname van arbeidsplaatsen ca. 8% geweest. Vanaf 2012 vlakt de afname af evenals het landelijk beeld dat laat zien. Ca. 30% werkt in de industrie gevolgd door de groot- en detailhandel en vervoer en opslag.

Figuur 11: Werkgelegenheidsgroei wijk & dorpsraden, 2010-2014 (%).

Figuur 12: Werkgelegenheidsgroei Loenen tov. Gemeentelijk en landelijk gemiddelde, 2014 (%)

Figuur 13: Arbeidsplaatsen verdeling naar SBI code in Loenen, 2014 (%). Bron: Gemeente Apeldoorn op basis van de Provinciale Werkgelegenheidsenquête (respons 90%), CBS, 2015

2.2.4 Toeristische beleving

Loenen is rijk aan natuur, cultureel erfgoed, activiteiten en bezienswaardigheden. Het staat bekend om de diversiteit aan natuur en landschappen nl. van de hoger gelegen bossen en heidevelden op de Veluwe, de glooiende enken rondom het dorp en de lager gelegen Loenense hooilanden voorbij het Kanaal. Loenen is rijk aan historie en biedt veel bezienswaardigheden. Zoals de hoogste waterval van Nederland, de schaapskooi met de schaapskudde, Kasteel ter Horst, De Middelste Molen, De Grootte Modderkolk, het Loenense Klompenpad en het Ereveld. Loenen heeft een eigen stoomtreinstation waarlangs de VSM-stoomtrein rijdt van Loenen naar Dieren of naar Apeldoorn. Diverse prachtige wandel-, fietsroutes en ruiterspaden zijn aanwezig om dit natuur en cultuur schoon te bewonderen. Loenen beschikt over een prachtig zwembad met speel- en zonneweide. Het water wordt door middel van zonne-energie verwarmd.

Loenen heeft dus op het gebied van recreatie en toerisme veel te bieden. En dat wordt toenemend en meer expliciet uitgedragen. Daarvoor worden de recreatieve kwaliteiten van het dorp steeds beter benut. Met name op het gebied van extensieve vormen van recreatie en toerisme, wandelen en fietsen en kleinschalige verblijfsrecreatie kan Loenen meer bieden. Hiervoor kunnen dorpsbewoners zelf initiatief nemen. Een voorbeeld daarvan is de oprichting van een website in 2014 www.loenenopdeveluwe.info met informatie voor toeristen en eigen bevolking. Zij vormt sinds 2016 onderdeel van de Stichting Loenen Promotie en Communicatie. Met al die mooie recreatieve kwaliteiten wil én kan het dorp flink bijdragen aan de Apeldoornse doelstelling voor een toeristisch toplandschap! Loenen ligt nabij de Veluwe en meer toerisme is goed voor de leefbaarheid van Loenen.

Het behoud van de verschillende landschappen is een belangrijk uitgangspunt bij toekomstige ontwikkelingen. Het open karakter van de enken moet worden gerespecteerd. De beken worden weer meer zichtbaar gemaakt en ingepast in de toeristische beleving van het dorp. Bestaande structuren in het landschap dienen zoveel mogelijk als basis voor ontwikkelingen.

Ook een herwaardering van de cultuurhistorische en natuurkwaliteiten rondom Loenen kunnen hier een bijdrage aan leveren. Diverse partijen waaronder de Stichting Vrienden van de Loenense bossen, Natuurmonumenten en het Geldersch Landschap en Kasteelen werken samen hieraan. Thema's in deze samenwerking zijn het duurzaam vergroten van de toeristische beleving van de Loenermark, het beheer van de beken en sprengen, het in standhouden/in ere herstellen van de Uitkijktoren, de Trapjesberg en de trimbaan en het behoud van de diversiteit aan prachtige flora en fauna. De Stichting Historie Loenen zet zich specifiek in op het behoud van het cultureel erfgoed van het dorp

Loenen, door 't organiseren van exposities, lezingen en het aanleggen van verzamelingen foto's , films en verdere documentatie.

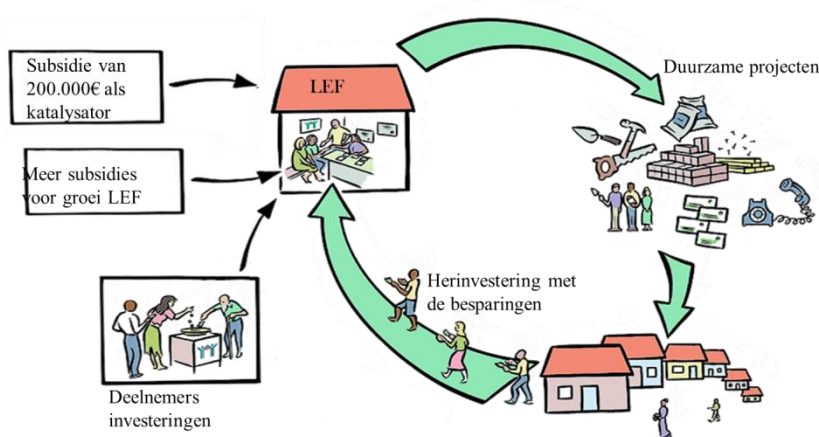
Loenen versterkt haar duurzame profiel niet alleen via Loenen Energie Neutraal, maar ook in zorg, cultuur en natuur. Hiermee wil Loenen haar toeristische product verder verbreden en gaat zich richting toeristen als duurzaam Zonnedorp profileren.

2.2.5 Duurzaamheid en energie: Loenen bruist van energie!

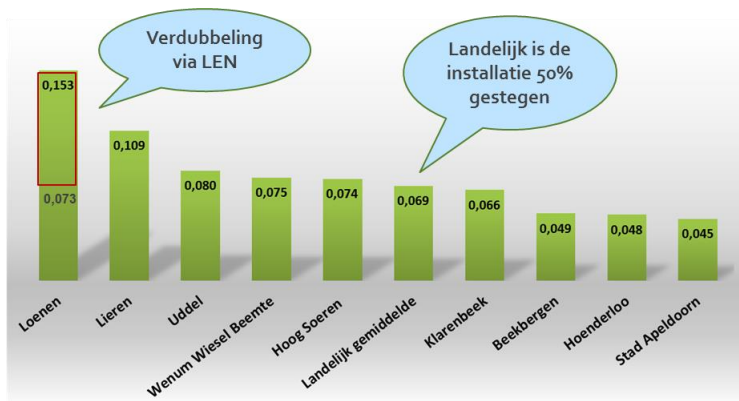
In 2013 is Loenen verkozen tot het Energiekste dorp van Apeldoorn. Hierdoor is Loenen uitgegroeid tot een energiebewust dorp. De bedrijven in Loenen worden ook bewust gemaakt steeds duurzamer te gaan produceren. Aanjager is de uit de wedstrijd Energieke Dorpen voortgekomen Stichting Loenen Energie Neutraal (LEN). Zij heeft met de gewonnen Europese Subsidie van Euro 200.000 de basis neergezet om de ambitie van volledige energieneutraliteit in 2050, te halen. Naast de benodigde infrastructuur die is gecreëerd en de uitvoering van duurzame maatregelen, speelt het Loenens Energie Fonds (LEF, een revolverend fonds) een belangrijke rol. Via LEN is de transitiesnelheid ongeveer verdubbeld (naast alle besparingsactiviteiten). Momenteel is LEN actief met het opschalen en professionaliseren van haar activiteiten met een tweede projectvoorstel "Virtuele Energie Centrale", waarmee 50% van de huishoudelijke elektrische behoefte met zonne-energie opgewekt zal gaan worden. En worden mogelijkheden voor biogas verkend. De EU en de provincie Gelderland hebben positief gereageerd op de plannen voor de virtuele energiecentrale.

Daarnaast wordt Loenen mogelijk ook een rol toegedicht in de Gelderse pilot "Wijk van de Toekomst", waarin voorbereidingen worden getroffen op een aardgasloze toekomst (Nota minister Kamp, 2016)

Figuur14: Loenens Energie Fonds, LEN

Figuur 15: Geïnstalleerd zonnevermogen (kWp) per inwoner. Bron: op basis van data klimaatmonitor, 2015.

Samengevat ziet de SWOT van Loenen er anno 2016 als volgt uit:

Sterk	Zwak
<ul style="list-style-type: none"> Groot landoppervlak Centrale ligging in Nederland nabij belangrijke noord-zuid en oost-west vervoersassen Bereikbaarheid over de weg Ondernemersklimaat bestaande uit bijna 400 ondernemers (13% op totaal aantal inwoners) Aantrekkelijk natuur en cultuur aanbod Actief verenigingsleven, hoge organisatiegraad Creatief denkend dorp Grote bereidwilligheid tot eigen inbreng Basis voor energieneutraliteit gelegd 	<ul style="list-style-type: none"> Beperkte instroom jongeren Bepert aantal betaalbare woningen Ontbreken van een dorpshart Aanbod en zichtbaarheid middenstand Zichtbaarheid ondernemers Lokale verkeerssituatie OV verbindingen richting station Klarenbeek in de zomerperiode Digitale infrastructuur (glasvezel) Geen werving & promotie filmpje Aanbod van vrijwilligers loopt terug agv. vergrijzing en dalende interesse/minder tijd, individualisering van de samenleving Ongetrainde vrijwilligers
Kans	Bedreiging
<ul style="list-style-type: none"> Kansen ondernemers: IT, toerisme etc. Opschaling duurzaamheid met Loenense Energie Centrale Goede samenwerking met gemeente Apeldoorn Versterken samenwerking tussen Loenense verenigingen, stichtingen, Dorpsraad 	<ul style="list-style-type: none"> Toenemende vergrijzing Toegankelijkheid zorg Verdergaande digitalisering

Figuur 16: de SWOT van Loenen 2016.

Loenen is een mooi dorp met veel potentie, om dat te behouden en verder te ontwikkelen is aandacht en zorg nodig voor een gezonde balans tussen leefbaarheid, duurzaamheid en Loenen als toeristische trekpleister. De ambitie Loenen Zonnedorp gaat daarin een mooie rol vervullen.

2.2 ...naar Loenen 2025

In het kader van Loenen Zonnedorp wordt het volgende beeld nagestreefd.

Het is prettig leven in dat goed georganiseerde dorp, dat anticipeert op de kansen en mogelijkheden die de toekomst brengt. Met aandacht voor de menselijke maat van jong tot oud. Waar ouderen en hulpbehoevenden worden betrokken en letterlijk in het zonnetje worden gezet. Met een actief verenigingsleven, zorg voor elkaar en slimme inzet van ICT. Waar de bewoners netjes omgaan met “hun” dorp en waar de waarde van de steeds duurzamere bebouwing gestaag groeit.

Waar aandacht is voor de faciliteiten die dat prettige leven, wonen en werken mogelijk maken. Met een goede ontsluiting, snelle ICT-infrastructuur en volop kansen voor ondernemers die duurzaam willen ondernemen. Nu al bijna 400 en straks nog veel meer. Waar een drukke verkeersader plaats heeft gemaakt voor een rondweg en (eindelijk!) een warm dorpshart.

Waar bewoners, MKB en industrie gezamenlijk werken aan duurzame voorzieningen, gestimuleerd door Loenen Energie Neutraal met een transitie-agenda en een duurzaam energiefonds. Dat al in 2020 voor 50% op zonnestroom draait en landelijk vooroploopt in de verduurzaming. Met extra ruimte voor groene ondernemers en een voorlichtingscentrum over duurzame energie.

En waar toeristen ontspanning, mooie bezienswaardigheden en aantrekkelijke activiteiten vinden in een duurzame omgeving, op energie neutrale campings en horeca met lokale etenswaar in een schitterende omgeving, op de rand van de Veluwe en de IJsselvallei. Met duurzame oplaadpunten voor de elektrische fiets, telefoon of auto en een OV oplaadpunt,... Waar cultuur, techniek en natuur in een mooie balans gekoesterd worden.

Kortom een dorp met een (z)ondernemend plan, waar het prettig leven, wonen, werken en verpozen is.

- Duurzaam samen leven
- Duurzaam ondernemen
- Duurzame voorzieningen en faciliteiten
- Duurzaam toerisme
- Cultuur, techniek en natuur in een mooie balans
- Loenen, een dorp met een (z)ondernemend en duurzaam plan, waar het prettig leven, wonen, werken en verpozen is.

Om een dergelijk toekomstbeeld te verwezenlijken worden korte en middellange termijn doelen gesteld van zeer verscheidene aard en grootte:

Doelen voor de toekomst van Loenen

- Versterken aanbod van algemene voorzieningen in het dorp: meer middenstand, geldautomaat, oplaadpunt OV, meer openbaar vervoer etc.

- Versterken goede sociale voorzieningen: o.a. sport, recreatie, scholen, zorg
- Aanbod van betaalbare woningen verbeteren
- Realiseren goede infrastructuur op IT en verbeteren bereikbaarheid
- Werkgelegenheid behouden en creëren
- Versterken en verbreden toeristisch product
- Verduurzaming dorp – “Loenen Zonedorp”

En om koersvast naar die toekomst toe te navigeren is een kompas opgesteld:

Figuur 17: Het kompas van Loenen Zonedorp

En hoe gaat Loenen dat doen? Intern: door zichzelf als dorp goed te organiseren en alle beschikbare mankracht gericht in te zetten op bovenstaand kompas. Maar ook extern: het dorp kan niet alles alleen en zoekt nadrukkelijk de aansluiting bij de doelen zoals die gesteld zijn door de gemeente Apeldoorn (de Strategische Agenda) en wil maximaal gebruik maken van bijvoorbeeld subsidiemogelijkheden zoals die provinciaal, landelijk en op EU-niveau beschikbaar zijn.

De eerste stap daarin is dit koersdocument waarin de samenwerking tussen Loenen en de gemeente Apeldoorn is vormgegeven op een manier die zowel het dorp als de gemeente dient in het behalen van genoemde doelen. De koers omvat een concreet programma met projecten die bijdraagt aan de ambitie van Loenen .

Samengevat komt de ambitie Loenen 2025 neer op:

Verhogen van de leefbaarheid, goede werkgelegenheid (o.a. via toerisme), meer jeugd, goede zorg, duurzaamheid, samenwerking tussen alle partijen en alle niveaus.

3 Programma

3.1 Inleiding

VOLGT

3.2 Welzijn, Zorg & Wonen

Huidige situatie Zorg

In Loenen is het zorgteam in opbouw. Een aantal zaken zijn reeds in werking en functioneren goed. Een grote zorg is echter wel de vergrijzing. Vereenzaming speelt onder vergrijzende bevolking. Aan een sociaal vangnet wordt gewerkt bv. met beperkte dagopvang in de Bruisbeek, gezamenlijk eten (1x per maand) en maaltijden service van de Spar. Het zorgteam krijgt vorm en staat onder verantwoordelijkheid van de gemeente Apeldoorn. Het team bestaat uit:

- Huisartsenpraktijk Loenen
- Wijkverpleging
- Maatschappelijk werk (spreekuur bij de huisartsen)
- Fysiotherapie Loenen
- Vertrouwenspersoon voetbal en tennis, consultatiebureau
- Contactpersonen Bruisbeek, Nieuws uut Loenen (NUL) en ouderen
- Contactpersonen Dorpsraad, Pluryn, Sprengenland, Politie en Spar

Deze verandering bij gemeente en het zorgteam steunt Loenen naar een zonnige toekomst.

Aandachtspunten op gebied van zorg zijn de zorgtoegang, aandacht voor jongeren (nu beperkt), toenemende criminaliteit (vnl. veroorzaakt door partijen van buiten het dorp), digitalisering voor ouderen, opleiding vrijwilligers.

Huidige situatie Jeugd

De jongeren voelen zich veilig en sterk verbonden met het dorp. Menigeen is lid van 1 of meerdere verenigingen. De jeugd heeft de voorkeur om in Loenen te blijven wonen. Knelpunten die er spelen zijn de vergrijzing en de ontgroening die plaatsvinden in Loenen. De jeugd trekt sneller weg naar omliggende dorpen vanwege aantrekkelijke grondprijzen en woningaanbod elders (bv. in buurdorp Eerbeek). Door relatief weinig 20-40-jarigen is de aanwas van kinderen laag (zichtbaar op lagere scholen). Er is een gebrek aan betaalbare huisvesting. Er staat genoeg te koop, maar in een (vaak) te dure prijsklasse. Er is een grote onbekendheid onder de jongeren m.b.t. het woningaanbod van de Woningbouwstichting (Veluwonen). Mensen die wel afweten van het bestaan van Veluwonen zijn slecht op de hoogte of worden niet goed geïnformeerd. Er is relatief weinig aanbod van werkgelegenheid (bijbaantjes) voor jongeren. Veel jongeren werken in Eerbeek. De jeugd geeft aan dat er te weinig georganiseerd wordt in het algemeen. Dit is buiten hun eigen vereniging om. Hiervan vindt maar liefst 75% dat hun eigen vereniging genoeg onderneemt.

De jeugd (< 16 jaar) geeft aan dat ze een plek missen voor hun leeftijdscategorie. Eind december 2016 is "Flitszh" nieuw leven ingeblazen, met een gezellige avond voor de jeugd. De organisatie is opnieuw opgezet en voor de continuïteit wordt een jaarprogramma opgesteld.

Huidige situatie Wonen

Het dorp vergrijsst, jongeren vertrekken o.a. richting Eerbeek. Om eigen aanwas te behouden is een passend en prijsaantrekkelijk woningaanbod noodzakelijk. Daarnaast is veroudering van bestaande woningbouw (bv. Hackfortweg) zichtbaar wat de aantrekkelijkheid niet ten goede komt. Upgrading is wenselijk en urgent.

Huidige situatie voorzieningen

Vele activiteiten worden in het dorp georganiseerd, veelal verspreid. Loenen, “het Zonnedorp”, snakt naar een “warm” dorpshart en plein! Al 20 jaar wordt erover gebrainstormd, echter zonder resultaat. Door het doorsnijden van o.a. de N786 (Eerbeekseweg en Hoofdweg) is Loenen in twee stukken gedeeld en komt sfeer en gezelligheid niet ten goede. Met gevolgen voor de inwoners maar ook voor de middenstand. Het is tijd dat de Loenense activiteiten in het hart van het dorp worden gehouden en sfeer brengt bij bewoners en toeristen. Door het creëren van het dorpshart en de daarmee verwachte toename van bezoekers, dient parkeren onder de loep te worden genomen.

Nieuws uut Loenen (NUL) is een steeds belangrijker plek aan het innemen in de Loenense gemeenschap. Iedere maand worden er 700 exemplaren digitaal verstuurd en 400 gedrukte exemplaren bij de Spar en de Bruisbeek neergelegd. Nog niet iedereen wordt bereikt. De oplage moet worden vergroot naar ca. 1.500 per maand. In het zomerseizoen moet er een extra inlegvel met informatie voor toeristen in ingevoegd worden. De kosten gaan daarmee omhoog en daarvoor moet financiering geregeld worden. Meerdere verenigingen hebben hun eigen publicaties (bv. Olto, zwembad, tennisvereniging, Spritshz) en dat moet zo blijven. NUL kan een belangrijke rol spelen in het betrekken van meer inwoners bij het Loenense verenigingsleven door nieuwsitems van meer verenigingen aangeleverd te krijgen. In Loenen bestaat behoefte aan training op gebied van bankieren, veiligheid en sociale media, met name geldt dit voor ouderen. NUL kan het aanbod van trainingen opnemen in haar publicatie. Vanwege toenemende groei is extra ondersteuning (vrijwilligers) wenselijk.

Doelen Welzijn, Zorg en Wonen

Zorg

- Het functioneren van de zorg in Loenen met goede voorzieningen richting ouderen en jongeren en informatie over de toegang tot de zorg met de juiste lijnen naar de 1^e lijnzorg en de gemeente zoals bijv. jeugdzorg, ouderenzorg, WMO-loket etc.
- Het opvangen van signalen uit de bevolking over o.a. eenzaamheid, verwaarlozing ouderen en kinderen, mishandeling, huiselijk geweld, woonproblematiek etc.
- Voorkomen van vereenzaming met een aantrekkelijk aanbod van voldoende activiteiten voor ouderen (indien gewenst), het activeren van ouderen en het zorgen voor een sociale ontmoetingsplek voor ouderen
- Sociale binding tussen jongeren en ouderen vergroten
- Vergroten van kennis van IT bij ouderen
- Begeleiding van vluchtelingen (indien toekomstig noodzakelijk)
- Vergroten betrokkenheid van de bewoners in Loenen bij de zorg

- Behouden van jeugd/jongeren en verdergaande verjonging van het dorp
- Criminaliteitsbestrijding

Jeugd

- Behoud van Loenense jeugd en zorgen voor voldoende aanwas.
- Het verkrijgen van betaalbare huisvesting met zowel huur- als starterswoningen. Alsook beschikbare ruimte voor doorstarters die aan gezinsuitbreiding beginnen.
- Bekendheid creëren van de woningbouwstichting bij de jeugd/jongeren en van mogelijkheden die ze bieden.
- Het goed op de hoogte zijn en blijven van de tevredenheid onder de jeugd in Loenen.

Wonen

- Passend woningbouwaanbod (jongeren en ouderen)
- Vergroten kwaliteit en verdere verduurzaming van bestaande huurwoningen in Loenen

Voorzieningen

- Vergroten levendigheid door het creëren van een aantrekkelijk dorpshart met een dorpscentrum als trefpunt van activiteiten
- Verbeteren bereikbaarheid incl. parkeren
- Uitbreiden van het voorzieningenniveau in het dorp
- Doorvoeren diverse verduurzamingsmaatregelen
- Vergroten reikwijdte NUL en daarmee oplage met name gericht op de hulpbehoevenden en digibeten
- Digitale professionaliseringsslag NUL
- Uitbreiding vrijwilligers tbv NUL

Projecten

De projecten die daaruit voortvloeien:

Zorg

Probleem/gevaar	Doel	Project *	Planning
Onduidelijk overzicht van zorginstanties in Loenen/Apeldoorn	Verbeteren van de toegang tot de zorg	<ul style="list-style-type: none"> • Opzetten van een goede website met directe "lijn" naar de zorgdiensten in de gemeente Apeldoorn • Opzetten van een welkom & praktische informatiepakket voor nieuwkomers in het dorp (incl. vluchtelingen) • Het bieden van training voor vrijwilligers op gebied van ouderenzorg 	<p>~ / ✓</p> <p>< 2 jaar</p> <p>< 2 jaar</p>

Probleem/gevaar	Doel	Project *	Planning
Vereenzaming	Signaleren van sociale problemen	<ul style="list-style-type: none"> Het opvangen van signalen uit de bevolking over o.a. eenzaamheid, verwaarlozing ouderen en kinderen, mishandeling, huiselijk geweld, woonproblematiek etc Inzetten bezoekteams (wordt aan gewerkt): huisbezoek; maken quickscan over noodzakelijke aanpassingen, kijken naar mogelijke zaken om vallen te voorkomen (kleedjes etc.) en staat van oudere (schoon, goed eten etc) Ook eventueel regelmatig contact. Nadruk ligt op voorzorg. 	~ / ✓ ~ / ✓
	Vergroten sociale binding tussen jongeren en ouderen	<ul style="list-style-type: none"> Zorgen voor meer contactmomenten tussen jeugd-ouderen/hulpbehoevenden bv. voorlezen, gezellige middag 	< 2 jaar
	Vergroten van kennis over IT bij ouderen	<ul style="list-style-type: none"> Het bieden van trainingen voor ouderen (zoals bankieren, sociale media, outlook, word, excel en powerpoint) via Nieuws uut Loenen 	< 2 jaar
Toename vluchtelingen in de maatschappij	Vluchtelingenopvang & integratie	<ul style="list-style-type: none"> Vergroten alertheid en anticiperen op toename van het aantal vluchtelingen in Loenen met een plan (incl. informatievoorziening, contactpersoon/begeleider) 	~ / ✓
Toename criminaliteit	Criminaliteitsbestrijding	<ul style="list-style-type: none"> Inzet van buurtapps 	~ / ✓

~ project is in gang gezet/loopt / ✓ = project is gerealiseerd

* Voorgestelde projecten dragen zoveel als mogelijk bij aan de gestelde doelen, maar zullen geen garantie vormen voor de totaal oplossing van de gestelde problemen

Jeugd

Probleem/gevaar	Doel	Project *	Planning
Vergrijzing/ontgroening	Behouden van jeugd/jongeren in het dorp	<ul style="list-style-type: none"> Vereenvoudigen van de toegang tot het woningaanbod van de woningbouwstichting Veluwonen voor de Jeugd Loenen Verenigen gezamenlijk jeugdactiviteiten organiseren rondom thema's Doorontwikkeling van het jaarprogramma van jeugdvereniging Flitszh Ontwikkelen van een passend woningbouw programma voor jongvolwassenen Loenen 	< 2 jaar < 2 jaar < 2 jaar < 2 jaar
Ontbreken van algemeen geluid over tevredenheid Loenense jeugd	Op de hoogte zijn van tevredenheid van de Jeugd in Loenen	<ul style="list-style-type: none"> 1-2 jaarlijkse enquête houden onder de jeugd 	< 2 jaar
Er mist een centrale locatie om bijeen te komen voor jongeren 21> (kroeg)	Realiseren van een kroeg	<ul style="list-style-type: none"> Verkennen haalbaarheid kroeg voor Loenense jongeren 	✓

~ project is in gang gezet/loopt / ✓ = project is gerealiseerd

* Voorgestelde projecten dragen zoveel als mogelijk bij aan de gestelde doelen, maar zullen geen garantie vormen voor de totaal oplossing van de gestelde problemen

Wonen

Probleem/Gevaar	Doel	Project*	Planning
Vergrijzende bevolking, wegtrekkende jongeren naar omliggende plaatsen met gevolgen voor bedrijfsleven, verenigingsleven en voorzieningen etc.	Vasthouden aanwas door tijdig anticiperen op markt met passend woningaanbod	<ul style="list-style-type: none"> Ontwikkelen reëel woningbouwprogramma perspectief (samenwerking GA en Dorpsraad is gestart) 	~
Verloedering straten waardoor minder aantrekkelijk voor Loenense jongeren	Vergroten kwaliteit en verduurzamen bestaande sociale woningbouwaanbod (huurwoningen) in Loenen	<ul style="list-style-type: none"> Verbeteren kwaliteit aanbod sociale woningbouw (huurwoningen) met het opzetten van een aantrekkelijk renovatieplan (oa. met energielabel) Verkennen mogelijke samenwerking Veluwonen & LEN 	< 2 jaar ~

~ project is in gang gezet/loopt / ✓ = project is gerealiseerd

* Voorgestelde projecten dragen zoveel als mogelijk bij aan de gestelde doelen, maar zullen geen garantie vormen voor de totaal oplossing van de gestelde problemen

Voorzieningen

Probleem/Gevaar	Doel	Project*	Planning
Versplintering van het dorp door ontbreken van centraal gelegen en herkenbaar middelpunt/ ontmoetingsplek, evenementen terrein (ook voor toerisme). Dit beïnvloedt de levendigheid van het dorp	Het maken van een dorpshart om levendigheid en toerisme te vergroten in Loenen	<ul style="list-style-type: none"> Ontwerpen en verkennen van een Dorpshart in Loenen (incl. parkeersituatie) bij het dorpscentrum de Brink (trefpunt, evenementen/marktplein, ontmoetingsplek) (Fase 1) Realiseren van een Dorpshart (Fase 2) 	< 2 jaar 2-5 jaar
	Het uitbreiden van ht voorzieningenniveau in het dorp	<ul style="list-style-type: none"> Verkennen mogelijkheden voor extra pinautomaat, openbaar toilet, OV oplaadpunt, extra verlichting 	< 2 jaar
Gehele Loenense bevolking is niet goed geïnformeerd want niet iedereen wordt bereikt met NUL. Onvoldoende man/vrouwkracht	Reikwijdte en oplage NUL vergroten	<ul style="list-style-type: none"> Huis-aan-huis verspreiding naar in ieder geval hulpbehoevenden en digibeten door vrijwilligers Buisbeek Inventariseren adressen hulpbehoevenden en digibeten via onderzoek (aanvullen beschikbare database bij Buisbeek) Extra inlegvel toevoegen voor toeristen in de zomerperiode Opnemen nieuwsitems van meer verschillende verenigingen om betrokkenheid verenigingsleven te vergroten Werven van extra ondersteuning (vrijwilligers) 	~ ~ ~ ~ ~

Probleem/Gevaar	Doel	Project *	Planning
Onvoldoende bereik bij 'digitaal georiënteerde' bevolking	Digitale professionalisering	<ul style="list-style-type: none"> • Digitaal printbaar en leesbaar (A3) maken • Digitaal goed leesbaar op tablet en mobiel maken • Actief betrekken social media • Alle berichten en activiteiten promoten door Loenen op de Veluwe 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ✓ ✓ ✓

~ project is in gang gezet/loopt / ✓ = project is gerealiseerd

* Voorgestelde projecten dragen zoveel als mogelijk bij aan de gestelde doelen, maar zullen geen garantie vormen voor de totaal oplossing van de gestelde problemen

3.3 Ondernemen

Huidige situatie ondernemersklimaat

Bijna 400 ondernemers zijn gevestigd in Loenen, bestaande uit een aantal grote internationaal opererende bedrijven en merendeels MKB-bedrijven in diverse takken van industrie (zie cijfers hoofdstuk 2). De verkeerssituatie in Loenen en omgeving (N786: overlast, verdubbeling verkeersdruk, risico vertrekkende bedrijven/werkgelegenheid) dient te worden verbeterd. En ook moet worden gekeken naar de huidige ontsluiting en ontwikkeling van het bedrijventerrein Kieveen. Het zou goed zijn om integraal te kijken en te komen tot een aanpak. Op dit moment zijn meerdere (Loenense) ondernemers met belangstelling voor vestiging op Kieveen vertrokken. De internet/telefoon bereik/capaciteit in en om Loenen is te beperkt voor ondernemers (grote bedrijven als ook recreatieondernemers), terwijl glasvezelgebied Eerbeek hemelsbreed 1 km van Kieveen afluigt. De zichtbaarheid van Loenense ondernemers/middenstand langs doorgaande wegen is (door geparkeerde auto's) en op toeristische plekken beperkt (bv. Horeca, galerie, Spar). Dit dient te worden verbeterd. Er zijn relatief beperkte parkeermogelijkheden in het dorp en plaatsen voor 'lang parkeren' zijn niet bekend/zichtbaar. Hiervoor moeten oplossingen worden gevonden. Ondernemers zouden meer gebruik moeten/kunnen maken van de mogelijkheden die LEN biedt om hun bedrijfsvoering te verduurzamen. Er ligt een wettelijke verplichting bij MKB voor duurzame investeringen op basis van de wet Milieubeheer en op grond van het Nationaal Energie Akkoord zal daar ook op gehandhaafd gaan worden.

Doelen

De doelen die hieruit voortvloeien zijn:

- Behouden van werkgelegenheid en verbeteren bereikbaarheid (weg, digitaal en parkeren in het dorp).
- Verdere verduurzaming van het dorp: in 2020 wordt 50% van het particuliere energiegebruik groen opgewekt in Loenen. Loenense ondernemers gaan hierin participeren door beschikbaarstelling van daken.
- Aantrekken van (nieuwe) bedrijvigheid (oa. aanhaken op duurzame imago).
- Het goed op de hoogte zijn van de tevredenheid onder bewoners en ondernemers over het woon/leef/ vestigingsklimaat van Loenen door het uitvoeren van een regelmatige peiling en met de uitkomsten daarvan onderbouwde gesprekspartner zijn richting gemeente en Provincie.
- Het versterken van de zichtbaarheid en bereikbaarheid van lokale winkeliers .

Projecten

De projecten die daaruit voortvloeien zijn:

Probleem/Gevaar	Doel	Project*	Planning
Afnemende werkgelegenheid, sub-optimalisatie invulling bedrijventerreinen	Behouden werkgelegenheid	<ul style="list-style-type: none"> Ontwikkeling van bedrijventerrein Kieveen, met inachtneming van een goede ontsluiting en inpassing in het landschap. Dit in combinatie met de N786 Tevredenheid enquête over het vestigingsklimaat, uitbreidingsbehoefte en huisvestingswensen onder bestaande Loenense bedrijven 	~ < 2 jaar
Vertrek lokale industrie bij onvoldoende verkeersinfra. Onvoldoende aandacht GA Doorrijdende toeristen vw. onduidelijke lang parkeren mogelijkheden	Verbeteren bereikbaarheid	<ul style="list-style-type: none"> Verkennen van (financiële) haalbaarheid glasvezel in Loenen Vrachtwagenluw dorp N786 (onderzoeken lopen) Beekbergerweg omvormen tot 60 km weg Verwijsborden lang parkeren aan de Groenendaalseweg incl. oplaadpunten en infobord Loenen 	< 2 jaar 2-5 jaar 2-5 jaar 2-5 jaar
Handhaving op wet milieubeheer (conform afspraken Nationaal Energie Akkoord), achterlopen Loenense ondernemers.	Verduurzaming	<ul style="list-style-type: none"> Ondernemers actief informeren over LEN en mogelijkheden Het beschikbaar stellen van daken voor zonnecentrale door ondernemers. Ondernemers treffen maatregelen tot verduurzaming Loenen als zwaartepunt voor groen/duurzaam ondernemen, om nieuwe ondernemers naar Loenen te trekken. 	~ 2-5 jaar 2-5 jaar > 5 jaar
Afname lokale bedrijvigheid	Aantrekken nieuwe bedrijven	<ul style="list-style-type: none"> Met Loenen Zonedorp, ondernemers op gebied van duurzaamheid aantrekken 	> 5 jaar
Beperkte zichtbaarheid en slechte bereikbaarheid lokale winkeliers (parkeermogelijkheden)	Verbeteren aantrekkelijkheid, info-voorziening en parkeer-mogelijkheden	<ul style="list-style-type: none"> Versterken zichtbaarheid van ondernemers langs doorgaande weg (eenduidige aanduiding) Inventariseren parkeerproblemen in het dorp, verkennen parkeermogelijkheden en -oplossingen Eerbeekseweg 	<2 jaar <2 jaar
Afnemende beschikbaarheid lokaal personeel door o.m. wegtrekkende jeugd/starters	Basisschooljeugd kennis laten maken met bedrijvigheid in Loenen	<ul style="list-style-type: none"> Het organiseren van en houden van een open dag bij lokale bedrijvigheid voor basisschooljeugd (bv. Roefeldag) 	~

~ project is in gang gezet/loopt / ✓ = project is gerealiseerd

* Voorgestelde projecten dragen zoveel als mogelijk bij aan de gestelde doelen, maar zullen geen garantie vormen voor de totaal oplossing van de gestelde problemen

Agrarische sector

Huidige situatie Agrarische sector

De agrarische sector in Loenen ondervindt de gevolgen van de landelijke trends en ontwikkelingen die gaande zijn in deze sector. In Loenen speelt de sector een belangrijke rol als vormgever van het

typische Loenense landschap en de kwaliteit daarvan. Naast behoud van dit landschap, spelen (soms ook integraal) zaken zoals de bedrijfscontinuïteit (opvolging), economische vitaliteit en milieu & verduurzaming. Het samen optrekken van de Loenense agrarische bedrijven in het kader van Loenen Zonnedorp biedt betere kansen om deze thema's op te pakken.

Doelen

- Creëren van gezamenlijke aanpak met als doel het verkennen van de mogelijke inzet van de 'Loenense boer als energieleverancier' in het kader van energietransitie
- Het voorkomen van verloedering en behoud van landschappelijke kwaliteiten
- Het vergroten van de bedrijvigheid/economische vitaliteit van de agrarische sector

Projecten

De projecten die daaruit voortvloeien zijn:

Probleem/Gevaar	Doel	Project*	Planning
	Creëren van een gezamenlijke aanpak	<ul style="list-style-type: none"> • Opzetten/oprichten van een Loenens agrarische samenwerkingsverband binnen zeer korte termijn (2017) 	~
Verloedering en versnippering van het landschap	Voorkomen van verloedering en behoud van landschappelijke kwaliteiten	<ul style="list-style-type: none"> • Verkennen haalbaarheid herbestemming van landbouwgrond (wonen) op plekken elders in het dorp (i.h.k. van Rood voor Rood regeling) bij gemeente Apeldoorn. • Duidelijkheid creëren omtrent beheer en onderhoud van het landschap/buitengebied/waterbeheer: welke partij is verantwoordelijk voor welk gebied? Eenduidige werkwijze in grijze gebieden' (grensgebieden, wateroverlast situaties) 	< 2 jaar ~
	Verkennen van de mogelijke inzet van de 'Loenense boer als energieleverancier' in het kader van energietransitie	<ul style="list-style-type: none"> • Nagaan haalbaarheid kansen omzetten landbouwafval in energie (vergisting) door o.a. inventariseren hoeveelheid landbouwafval (<i>Zie Duurzaamheid</i>) 	
Afname van het aantal agrarische bedrijven	Vergroten bedrijvigheid/economische vitaliteit	<ul style="list-style-type: none"> • Verkoop van lokale boerderij producten in lokale winkel (lokaal voor lokaal). Inventariseren behoefte en nagaan hygiëne-eisen • Nagaan kansen toerisme met de Campina boerderij dagen – Loenen op de kaart zetten en denken over toeristische verblijfsconcepten (samenwerking met Loenen op de Veluwe zoeken) • Betrekken jeugd bij de boerderij: school kijk dagen (=combinatie met Roefeldag) 	~ < 2 jaar

~ project is in gang gezet/loopt / ✓ = project is gerealiseerd

* Voorgestelde projecten dragen zoveel als mogelijk bij aan de gestelde doelen, maar zullen geen garantie vormen voor de totaal oplossing van de gestelde problemen

3.4 Toerisme

Huidige situatie

Loenen is rijk aan cultuurhistorie & natuur waar relatief grote aantallen toeristen op af komen in de zomerperiode. Relatief grote/belangrijke trekpleisters zijn het Ereveld, de waterval, de omliggende bossen, heidevelden w.o. Loenermark, beken & sprengen, Schaapskooi, Middelste Molen en Kasteel ter Horst. Sinds najaar 2015 trekt het Klompenpad veel belangstelling. Er worden diverse overnachtingsmogelijkheden geboden op campings, bungalowparken, hotels en bed & breakfasts. Een goed zicht op de omvang en belang van toeristische sector voor Loenen, ontbreekt. Evenals er ook een overkoepelende organisatie die de toeristische sector vertegenwoordigd, ontbreekt, die gezamenlijk het toeristisch product onder de toeristen kan brengen, overeenkomstige problematiek kan delen en bespreken als ook met de Loenense ondernemers kan samenwerken.

Toerisme is en blijft belangrijk voor Loenen en gemeente Apeldoorn. De ervaring is dat toeristen (dag, vakantie) relatief kort verblijven in het dorp. Er wordt gezocht naar manieren om toeristen langer aan het dorp te verbinden. Met het thema duurzaamheid liggen er kansen om het toeristisch product te verbreden. Loenen trekt al relatief veel toerisme vanwege het natuurlijke aanbod (bossen, heiden, landschap). Koppeling tussen toeristische sector en het landschap zijn belangrijk, het past bij Loenen en het sluit aan op de doelen van Apeldoorn.

Doelen

- Het effect van toerisme op de economie zichtbaar maken door het kwantificeren van het belang toeristische sector Loenen (jaarlijks aantal bezoekers, overnachtingen)
- Versterken binding Loenense ondernemers met de toeristische sector
- Zichtbaar maken, onderhouden en vernieuwen van het toeristisch aanbod in Loenen
- Verbreden toeristisch aanbod in Loenen (o.a. Loenen Zonnedorp, verduurzaming)
- Versterken promotie Loenen op de Veluwe en aanhaken bij kleine en grote evenementen
- Verbeteren bereikbaarheid voor toeristen (OV, digitaal, telefonisch)

Projecten

De korte termijn projecten die daaruit voortvloeien zijn:

Probleem/Gevaar	Doel	Project*	Planning
Dorp wordt onaantrekkelijk en weinig zichtbaar, met onvoldoende faciliteiten. Specifieke toeristische plekken geen binding met het dorp. Toeristen vertrekken of blijven (nog) korter	Onderhouden/ vernieuwen aanbod	• "Aankleden" dorp met vlaggen, dorpsversiering gerelateerd aan kerst, zomer, sinterklaas etc. Bloembakken plaatsen en het dorp schoonhouden (o.a. Pluyn)	< 2 jaar
		• Onderhoud beken en sprengen (opstellen masterplan 2025-2030)	~
		• Ereveld als toeristische trekpleister voor Loenen meer onder de aandacht brengen (met horeca, hotels, B&B en campings/huisjes).	< 2 jaar
		• Visualiseren oorlogsperiode/voorval met een fotobord (ism. St. Historie Loenen)	< 2 jaar

Probleem/Gevaar	Doel	Project*	Planning
	Zichtbaar maken van toeristisch aanbod voor toeristen	<ul style="list-style-type: none"> • Informatieborden over Loenen bij toeristische plekken en vermelden in informatieblaadje • Verwijzingsborden naar informatie/ toeristische punten en parkeerplaatsen in Loenen • Zichtbaar maken van cultureel erfgoed Loenen met filmmateriaal/aanvullende documentatie door Stichting Historie Loenen 	<p>< 2 jaar</p> <p>< 2 jaar</p> <p>< 2 jaar</p>
Geen zichtbare duurzame projecten	Verbreden aanbod	<ul style="list-style-type: none"> • Activiteiten op het gebied van duurzaamheid opnemen in het toeristisch aanbod zoals fietstocht langs opmerkelijke duurzame projecten in het dorp, waterkracht Middelste Molen 	< 2 jaar
Impact aantal toeristen op economie niet zichtbaar	Versterken binding ondernemer-toeristische sector	<ul style="list-style-type: none"> • Toerisme avond voor ondernemers, verenigingen en stichtingen • Onderlinge informatievoorziening tussen restaurants/hotels/vakantieparken/musea, elkaar bezoeken, elkaar ontmoeten, kennismaken en enthousiasmeren • In kaart brengen toeristische sector Loenen en kwantificeren jaarlijks aantal overnachtingen en aantal bezoekers (regelmatige peiling) 	<p>✓</p> <p>-</p> <p>< 2 jaar</p>
Gebrek aan imago, zichtbaarheid en bekendheid Loenen Zonnedorp	Versterken promotie	<ul style="list-style-type: none"> • Website "Loenenopdeveluwe.info" in diverse talen • Maken werving/promotie filmpje over Loenen • PR "Loenen Zonnedorp" naar pers, radio en TV • Promoten Loenen Zonnedorp bij alle toeristenbureaus (VVV, ANWB etc.) en opnemen in alle promotionele activiteiten, presentaties etc • Verzamelen van ideeën voor nieuwe evenementen om meer toeristen aan te trekken • Loenen actief betrekken/aan laten sluiten bij landelijke activiteiten, Giro, dodenherdenking etc. 	<p>< 2 jaar</p> <p>< 2 jaar</p> <p>< 2 jaar</p> <p>< 2 jaar</p> <p>< 2 jaar</p> <p>< 2 jaar</p>
Gebrek aan digitale en OV-voorzieningen	Verbeteren OV en digitale bereikbaarheid	<ul style="list-style-type: none"> • Aanleg glasvezelkabel (<i>Zie bij ondernemen</i>) • Terugbrengen bushalte Vrijenberg/Waterval 	< 2jaar

~ project is in gang gezet/loopt / ✓ = project is gerealiseerd

* Voorgestelde projecten dragen zoveel als mogelijk bij aan de gestelde doelen, maar zullen geen garantie vormen voor de totaal oplossing van de gestelde problemen

De middellange termijn projecten die daaruit voortvloeien zijn:

Probleem/Gevaar	Doel	Project*	Planning
Dorp wordt onaantrekkelijk en weinig zichtbaar, met onvoldoende faciliteiten. Specifieke toeristische plekken geen binding met het dorp. Toeristen vertrekken of blijven (nog) korter	Onderhouden/ vernieuwen aanbod	<ul style="list-style-type: none"> • Digitaal informatiebord over energiebesparing (<i>zie bij Duurzaamheid</i>) 	
Geen zichtbare duurzame projecten	Verbreden aanbod	<ul style="list-style-type: none"> • Dorpshart (<i>zie bij Wonen, Zorg, Welzijn</i>) • Verbreden aanbod ruitertoerisme • Stimuleren aan huis verkoop van lokale producten 	2-5 jaar

Probleem/Gevaar	Doel	Project*	Planning
		<ul style="list-style-type: none"> Theeschenerij bij schaapskooi 	
Impact aantal toeristen op economie niet zichtbaar	Versterken binding ondernemer-toeristische sector	<ul style="list-style-type: none"> Ondernemers stimuleren groen te worden (<i>zie bij Duurzaamheid</i>) Ondernemers bewust maken van Eco informatie Meer ondernemers stimuleren tot Green Key certificering 	
Gebrek aan imago, zichtbaarheid en bekendheid Loenen Zonedorp	Versterken promotie	<ul style="list-style-type: none"> OV fietsen of verbinding tussen toeristische punten met pendelmogelijkheid Bundelen van wandelingen, fiets- en mountainbikeroutes, ruiterspaden in een boekje met alle overige Loenense informatie. 	2-5 jaar
Gebrek aan digitale en OV-voorzieningen	Verbeteren bereikbaarheid	<ul style="list-style-type: none"> Busverbinding Loenen-Station Klarenbeek gedurende zomerperiode (treinverbindingen richting Zutphen/Apeldoorn) 	2-5 jaar

~ project is in gang gezet/loopt / ✓ = project is gerealiseerd

* Voorgestelde projecten dragen zoveel als mogelijk bij aan de gestelde doelen, maar zullen geen garantie vormen voor de totaal oplossing van de gestelde problemen

De lange termijn projecten die daaruit voortvloeien zijn:

Probleem/Gevaar	Doel	Project*	Planning
Dorp wordt onaantrekkelijk en weinig zichtbaar, met onvoldoende faciliteiten. Specifieke toeristische plekken geen binding met het dorp. Toeristen vertrekken of blijven (nog) korter Toeristen vertrekken of blijven (nog) korter	Onderhouden/ vernieuwen aanbod	<ul style="list-style-type: none"> Opknappen beken en sprengen 	> 5 jaar
Geen zichtbare duurzame projecten	Verbreden aanbod	<ul style="list-style-type: none"> Uitkijktoren trapjesberg Aanleg interactieve trimbaan Maken van fiets- en wandelpaden langs de beken. Integreren van een interactief natuurpad met duurzaamheidsattracties 	>5 jaar
Impact aantal toeristen op economie niet zichtbaar	Versterken binding ondernemer-toeristische sector	-	>5 jaar
Gebrek aan imago, zichtbaarheid en bekendheid Loenen Zonedorp	Versterken promotie	<ul style="list-style-type: none"> Creëren van een toeristen informatiepunt in Loenen 	>5 jaar
Gebrek aan digitale en OV-voorzieningen	Verbeteren bereikbaarheid	<ul style="list-style-type: none"> Zonnepanelen bankje als oplaadpunt van telefoon + accessoires Parkeergelegenheid met elektra aansluitpunten 	> 5 jaar

~ project is in gang gezet/loopt / ✓ = project is gerealiseerd

* Voorgestelde projecten dragen zoveel als mogelijk bij aan de gestelde doelen, maar zullen geen garantie vormen voor de totaal oplossing van de gestelde problemen

3.5 Duurzaamheid

Huidige situatie

Met het winnen van de wedstrijd energieke dorpen in 2013 heeft Loenen een infrastructuur (Loenen Energie Neutral LEN) opgezet om de lokale energietransitie te versnellen middels financiering en subsidiering van energiemaatregelen (isolatie en duurzame opwek).

Deze verduurzamingsactiviteiten raken de andere thema's zoals zorg, jeugd, behoud Loenense bossen, toerisme, waterbeheer, agrarische sector, ondernemen, omdat energie nu eenmaal alom wordt gebruikt.

De ambitie en doelen van Loenen Energie Neutraal zijn om het dorp versneld (target 2030) energieneutraal te maken. Vanaf 2014 is LEN van start gegaan. In de afgelopen twee jaar is er ca 1 miljoen euro geïnvesteerd in energiemaatregelen in het dorp. Daarmee is er een twee keer zo snelle groei (tov landelijk) in het aanbrengen van zonnepanelen bereikt en zijn er ook al vele panden geïsoleerd. Momenteel is er naar schatting ca 1 MWe aan zonvermogen in het dorp aanwezig.

Probleem is dat het ondanks dat succes niet snel genoeg gaat om energieneutraliteit per 2030 te bereiken, en daarom zet LEN in op een vervolgproject "Virtuele Energie Centrale" van grotere omvang waarbij wederom een groot deel van het dorp betrokken zal worden. Het gaat om een gefocust zonneproject om de snelheid van implementatie verder op te voeren, maar daarbij ook netstabiliteit en economische rendabiliteit te garanderen.

Vastgesteld is dat er in Loenen 125% geschikt dakoppervlak aanwezig is ten opzichte van de huishoudelijke elektriciteitsbehoefte. Er zijn inmiddels al wel enkele all-electric e-neutrale huizen gebouwd dan wel in aanbouw, en er is aandacht voor de component duurzaamheid bij nieuwbouwplannen.

Doelen

- Het bereiken van energieneutraliteit in 2030 door opschaling met het creëren van de Virtuele Energie Centrale Loenen, als kapstok voor toekomstig duurzaam elektriciteitsaanbod. In relatie hiertoe: inzetten op energie-opslag-technologieën om het systeem draaiende te houden
- Het verbreden van de energie mix met biomassa zoals via vergisting of een warmte kracht centrale op basis van houtige biomassa
- Verkennen mogelijkheden voor een aardgasloos Dorp van de Toekomst (ism. Gelders Energieakkoord)
- Vergroting van de bewustwording door niet alleen in te zetten op meer en verschillende type energieprojecten, maar ook op gedrag bij kinderen, volwassenen, toeristen/bezoekers en ondernemers
- Verder vergroten van de zichtbaarheid van duurzame projecten door communicatie (NUL, informatieavonden), inzet energieloket en educatie.

Projecten

De projecten die daaruit voortvloeien zijn:

Probleem/Gevaar	Doel	Project*	Planning
Loenen Energie Neutraal bereikt ambitie niet, mist kritische massa, LEF loopt (langzaam) leeg	Energie-neutraliteit 2030	<ul style="list-style-type: none"> Opschalen LEN met een virtuele energiecentrale Loenen via Interreg Vb EU-programma Verkennen energieopslag technologieën 	2-5 jaar 2-5 jaar
Energietransitie beperkt zich tot particuliere kleine PV en isolatie projecten	Verbreden energiemix door verkennen van de mogelijke inzet van de 'Loenense boer als energie leverancier' voor dorp en stad	<ul style="list-style-type: none"> Verkennen haalbaarheid voor biovergisting (omzetten landbouwafval in energie) Inventarisatie geschikte daken op agrarische bedrijven voor grootschalig PV-project met mogelijk collectieve inkoop (zonatlas) en combinatie met asbestregeling. (icm. Virtuele energie centrale) 	< 2 jaar 2-5 jaar
Energie en duurzaamheid zit niet in de genen van burgers/bezoekers.	Vergroten bewustwording burgers/bezoekers	<ul style="list-style-type: none"> Organisatie van jaarlijkse informatieavond Activiteiten op het gebied van duurzaamheid opnemen in het toeristisch aanbod (<i>zie Toerisme</i>) Ontwikkelen en plaatsen van een digitaal informatiebord over energiebesparing in Loenen Integreren van een interactief natuurpad met duurzaamheidsattracties 	~ < 2 jaar > 5 jaar
Handhaving op wet milieubeheer (conform afspraken Nationaal Energie Akkoord), achterlopen Loenense ondernemers.	Verduurzaming	<ul style="list-style-type: none"> Ondernemers actief informeren over LEN en mogelijkheden Ondernemers treffen maatregelen tot verduurzaming (<i>zie Ondernemen</i>) Het beschikbaar stellen van daken voor zonnecentrale door ondernemers. Loenen als zwaartepunt voor groen/duurzaam ondernemen, om nieuwe ondernemers naar Loenen te trekken. 	~ 2-5 jaar > 5 jaar
Afname lokale bedrijvigheid	Aantrekken nieuwe bedrijven	<ul style="list-style-type: none"> Met Loenen Zonnedorp, ondernemers op gebied van duurzaamheid aantrekken 	> 5 jaar
Loenen heeft flinke stappen gezet in verduurzaming dmv. subsidie. Er is nog veel te bereiken. Zonder zichtbaarheid geen multipliereffect	Vergroten zichtbaarheid verduurzaming	<ul style="list-style-type: none"> Maandelijkse bijdrage van LEN aan NUL Aanbrengen energiezuinige "parklampen" Plaatsen zonnwijzer op de Kempe/Dorpshart Aansluiting voor opladen elektrische fietsen Educatie: Interactieve spelen voor kinderen op zonne-energie 	~ 2-5 jaar 2-5 jaar 2-5 jaar 2-5 jaar
Warmte vraag is nog vooral op aardgas gebaseerd	Aardgas uitfaseren	<ul style="list-style-type: none"> Wijk van de toekomst verkent alternatieven, zoals, all-electric, warmtenetten, geothermie en biogas. 	2-5 jaar
Verloedering straten waardoor minder aantrekkelijk voor Loenense jongeren	Upgraden en verduurzamen bestaande sociale woningbouw aanbod	<ul style="list-style-type: none"> Verbeteren kwaliteit aanbod sociale woningbouw aanbod oa. met energielabel (<i>Zie Wonen, Zorg, Welzijn</i>) Verkennen mogelijke samenwerking Sprengenland & LEN 	~

~ project is in gang gezet/loopt / ✓ = project is gerealiseerd

* Voorgestelde projecten dragen zoveel als mogelijk bij aan de gestelde doelen, maar zullen geen garantie vormen voor de totaal oplossing van de gestelde problemen

4 Uitvoeringsagenda – VOLGT NA 3 APRIL

4.1 Inleiding

4.2 Projecten

4.3 Organisatie

Uitgangspunten

- **Gebalanceerde uitvoering:** zelfwerkzaamheid bevolking (bottom-up) en faciliterende overheid
  - Type trekkers: aanpakkers/doeners versus lobbyisten met lange adem?
  - Projecten uitvoeren op basis van vrijwillige inzet versus inhuur externe experts?
  - Rol invulling faciliterende overheid
  - Lange termijn afspraken zijn in wederzijds belang en een succesfactor voor het welslagen

- **Creativiteit: slimme combinaties**
  - Welke (gecombineerde) projecten kunnen aanhaken bij bestaande programma's GA, provincie en andere lopende trajecten?

- **Aantrekken steun & financiering:** rol van diverse overheden lokaal-regionaal-nationaal en Europees
  - Projecten financieren met subsidie: welke (gecombineerde) projecten zijn interessant voor subsidieaanvraag bij Prov./EU binnen welke programma's?
  - Etc.

4.4 Prioritering

4.5 Budget & Middelen

5 Besluitvorming, monitoring & evaluatie – VOLGT NA 3 APRIL

5.1 Besluitvorming

5.2 Monitoring & actualisatie

5.3 Evaluatie

Bijlage 1   Synthese Structuurvisie & Dorpsvisie

VOLGT NA 3 APRIL

Bijlage 2   Projectenboek Loenen

VOLGT NA 3 APRIL

Bijlage 3   Woonperspectief Loenen

VOLGT NA 3 APRIL

Bijlage 4 Dorpsinitiatief team Zonnedorp Loenen

Dorpsinitiatief team Zonnedorp Loenen bestaan uit vertegenwoordigers van de volgende verenigingen, organisaties en stichtingen uit Loenen:

Colofon

VOLGT